

ВАЖНИ ДАТУМИ

у развоју Збирке српског сликарства XVIII и XIX века

Народног музеја у Београду

Јован Поповић,
Јован Стерија Поповић
око 1848.

1844.

Расписом Министра просвете и црквених дела Кнежевине Србије Јована Стерије Поповића основан је Народни музеј под именом „Музеум народа сербскога ”.

Анастас Јовановић , Капетан Мишино здање , Музеј града Београда , 1860–1865.

1860- иx

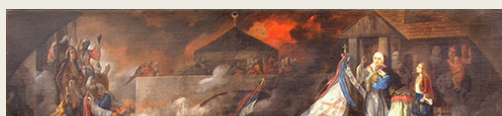
Народни музеј се сели у тек подигнуто Капетан-Мишино здање на данашњем Студентском тргу .

Димитрије Аврамовић ,
Апотеоза Лукијана Мушицког
око 1840.

1864.

Митрополија српска по налогу митрополита Михаила уступа Народном музеју 53 дела сликара Димитрија Аврамовића (1815–1855) и 11 слика непознатих аутора .

Катарина Ивановић ,
Освајање Београда 1806.,
око 1874.

1874–1879.

Катарина Ивановић (1811–1882) поклања своје слике Народном музеју и 1000 форинти за њихово одржавање .

Михаило Валтровић

1881.

Донет је „Закон о Народном музеју и Библиотеци”; за управника (чувара) постављен је Михаило Валтровић , професор археологије на Великој школи .

Ђорђе Крстић ,
Под јабуком,
1883.

1884.

Дела Ђорђа Крстића *Под јабуком* и *На извору* откупљена за Народни музеј.

1886.

Иконе Ђорђа Крстића за нишки иконостас привремено су биле изложене у Народном музеју .

1887 .

По наруџбини Српске Краљевске Академије Ђорђе Крстић слика Руђера Бошковића у великом формату . Слика је изложена у сали скупштине пре него што ће бити предата Народном музеју (слика је страдала у I светском рату).

1888.

Народни музеј је од Уроша Предића (1857–1953) откупио слику *Вјесла брата*

Урош Предић,
Весела браћа
1887.

1892.

Светислав Јовановић (брат Паје Јовановића) поконио је Народном музеју слику *Растанак Црногорца са својом женом пред полазак у бој* (слика је нестала у I светском рату).

1893.

Народни музеј се сели из Капетан-Мишиног здања у две суседне зграде – већу која је била приватна кућа капетан Мише Анастасијевића и мању откупљену од браће Величковић (на месту зграде данашњег Филолошког факултета).

Паја Јовановић,
Таковски устанак
1895.

1898.

Дело Паје Јовановића *Таковски устанак* поклања Народном музеју Петар Николић, трговац из Загреба.

Паја Јовановић,
Крунисање цара Душана
1900.

1900.

Народни музеј издаје свој први каталог: „Опис ствари из заоставштине Вука Караџића”.

Влахо Буковац,
Краљица Наталија
1882.

1901.

Народни музеј у просторијама веће зграде отвара за посетиоце галерију слика – укупно 124 уља, скулптура и графика; излази из штампе и други каталог: „Списак изложених слика у галерији Народног музеја”; слика Паје Јовановића *Крунисање Цара Душана* која је добила златну медаљу на Светској изложби у Паризу, откупљена је за Народни музеј и доноси се у музеј из дворане Велике школе, где је била изложена до тада.

1904.

Поводом стогодишњице Првог српског устанка одржана је *Прва југословенска изложба* приликом Министарство просвете је издвојило знатна новчана средства за откуп уметничких дела за галерију Народног музеја.

1904–1907.

Народни музеј добија из оставштине династије Обреновић више портрета и других слика, између осталих и портрет Краљице Наталије, рад Влаха Буковца из 1882, који је „Женско друштво” поконило Народном музеју; Неколико значајних дела из данашње Збирке српског сликарства XVIII и XIX века било је изложено на Балканској изложби у Лондону (*Крунисање цара Душана* Паје Јовановића, *Свети Сава благосиља Српца Уроша* Јовановића, *Пад Сталећа* Паје Јовановића).

Паје Јовановића, *Свети Сава благосиља Српског митрополита Павла Стојановића*, *Анатом* Ђорђа Крстића, *Весела браћа* Ђуроша Предића, *Аутопортрет*, *Италијански виноградар Корпа са грозђем* Освајање Београда 806. Катарине Ивановић, *Портрет Феликса Каница* Стеве Тодоровића и др.).

Српски павиљон
на изложби у Лондону 1907.

Ђорђе Крстић,
Анатом,
1880.

1911.

Управник Народног музеја Милоје Васић објављује текст у Гласнику СКА о набављеним уметничким делима, где посебно истиче 42 слике и студије Ђорђа Крстића откупљене од уметникове удовице.

1914–1915.

Зграда Народног музеја на почетку Првог светског рата је девастирана гранатирањем; неколико дела је том приликом неповратно уништено или расходовано због великог степена оштећења; такође, један број слика је нестао приликом покушаја евакуације ка југу; враћене су и пописане тек септембра 1916. године. Међу уништеним и несталим су и *Руђер Бошковић* Ђорђа Крстића, *Гуслар* Паје Јовановића, *Растанак пред полазак у лов* Светислава Јовановића, *Портрет Марка Вуковића* од Стеве Тодоровића итд.

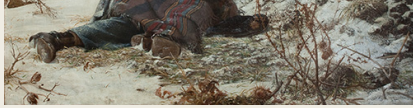
Двориште порушеног Народног музеја,
снимак 1915.

1919.

Народни музеј привремено се смешта у кућу Раше Милошевића у улици Милоша Великог 58 (данас Кнеза Милоша 64).

Урош Предић,
Сироче
1888.

Урош Предић,
Херцеговачки бегунци
1889.

Зграда Народног музеја , 1931.

Сликарство XIX века
у Музеју кнеза Павла

Спајањем Хисторијско-уметничког музеја са Музејом савремене уметности и Уметничким одељењем Министарства просвете настаје нов музеј комплексног типа под називом *Музеј кнеза Павла*. Музеј је добио и одговарајуће здање , репрезентативни објекат Новог двора , грађен у периоду од 1911. до 1914. године као резиденција династије Карађорђевић , која је до краја 1935. године, под надзором Комисије за уређење Краљевског музеја , преуређена за излагања збирки примерених њиховом значају . За потребе нове поставке набављено је неколико ремек -дела, између осталих *Кићење невеста* Милош, *Марко и Вила* од Паје Јовановића, *Аутопортрет* Влаха Буковца и тд. За управника је постављен Милан Кашанин .

Излази из штампе „Музеј кнеза Павла – модерна уметност” од Милана Кашанина, први богато илустрован водич кроз уметничке збирке Народног музеја , са репродукцијама појединих ремек -дела српског сликарства XVIII и XIX века која су данас део Збирке .

1923.

Михаило Пупин оснива Фонд или Задужбину при Народног музеју, са циљем прикупљања старина , проучавања средњовековних споменика и повремених откупа слика ; исте године Пупин поклања музеју дела Уроша Предића *Сироче* и *Херцеговачки бегунци* као и свој портрет и портрет ћерке Варваре од Паје Јовановића ; оснива се Уметничко одељење Министарства просвете (у палати „Анкер“ на Теразијама) са задатком откупа уметничких дела са текућих изложби и набавки других дела која не могу да се чувају у скученим, привременим музејским депонима .

1926.

Народни музеј приређује ретроспективу дела Павла Симића (1818–1876); том приликом откупљено је неколико дела за збирку Музеја (*Портрет Јосифа Марије Пробојчевић*, *Прота Василије Николајевић* др .)

1930.

Народни музеј мења назив од Историјско-уметничког у Хисторијско-уметнички музеј.

1931.

Православна општина из Орловата поклања музеју цео иконостас Димитрија Поповића из друге половине XVIII века ; у поклону посредовао Урош Предић , аутор новог иконостаса цркве у Орловату .

1933.

Ретроспективна изложба Ђорђа Крстића приређена у Уметничком павиљону на Калемегдану (од укупно 87 дела, највише изложених је било из Народног музеја).

1934.

Музеј добија на поклон велику зидну слику *Сан Стефана* од Стеве Тодоровића (1899); слику је са зида куће у којој су живели Стева и Полексија Тодоровић у Господској улици (данас Бранкова) демонтирао и пренео у музеј архитекта Александар Дероко , због рушења зграде и изградње данашњег Бранковог моста .

1937.

Почиње да излази „Уметнички преглед”, први јединствен часопис у целини посвећен домаћем и страном ликовном стваралаштву , у коме су била репродукована и дела уметника која се налазе у данашњој Збирци српског сликарства XVIII и XIX века .

1938.

Паја Јовановић ,
Кићење невесте
1886.

Слика Ђорђа Крстића ,
Свети Сава благосиља Српца
на поставци у музеју,
пре Другог светског рата

1941–1944.

Током Другог светског рата Народни музеј (Музеј кнеза Павла) је у измењеним условима окупације наставио своју делатност и био отворен за посетиоце ; по налогу управника музеја Милана Кашанина тадашњи фотограф М . Бугарчић урадио је фотографисање свих уметничких дела како музејских, тако и оних из других , јавних и приватних власништва , која су била на чувању у музеју током окупације . Објављена публикација „Два века српског сликарства ” Милана Кашанина . Из музеја су током окупације однете четири мање скице Ђорђа Крстића , које се од тада воде као изгубљена дела .

1944–1948.

После рата Народни музеј, односно Музеј кнеза Павла, мења свој назив у Уметнички музеј и сели се у зграду некадашње берзе на Студентском тргу бр . 13 (данас Етнографски музеј). У првим послератним годинама је откупима и поклоницама доспело више десетина значајних остварења српског сликарства XVIII и XIX века (Апотеоза Лукијана Мушичког, Димитрија Аврамовића , Свети Ђорђе, Бакљада кроз Стамбул, Кнез Милан Обреновић, Ђуре Јакшића, Оцаклија, Умир крвц Манастир Сопотанц, Мотив из Карса, Раде Неимар, Зелена и Црвена врата, Портрет гувернера Драгутина Протића, Паје Јовановића, Аутопортрет Новака Радонића , Архангел Гаврило, Геодора Илића Чешљара , Распеће Јакова Орфелина , Владан Ђорђевић, Смрт Хајдук-Вељко, Стеве Тодоровића итд .). Поводом стогодишњице од оснивања Народног музеја и прве годишњице од ослобођења, октобра 1945. организована је велика изложба српског сликарства XVIII и XIX века на којој је било изложено скоро стотину дела из данашње Збирке (аутори Вељко Петровић и Зора Симић -Миловановић).

Изложба дела
Уроша Предића и Паје Јовановића
у Народног музеју , 1949.

1949.

После велике ретроспективне изложбе Ђуре Јакшића (новембар 1948 – април 1949), Музеј откупљује неколико уметникових дела , претежно портрета (Свештеник Стеван Протић, Катарина Протић, Учитељица Живка Протић, Воскар Јеремић, Милосав Ристић, Станија Ристић); Музеј организује први пут заједничку изложбу најстаријих живих српских сликара Уроша Предића и Паје Јовановића .

1950.

Музеј приређује прву већу изложбу дела Стевана Стеве Тодоровића (1832–1925) на којој је било изложено 39 слика, 18 цртежа и документарни материјал ; уметникова кћи Јубица намењује музеју мањи легат од 14 Тодоровићевих дела , који ће Музеј преузети три година касније .

1951–1952.

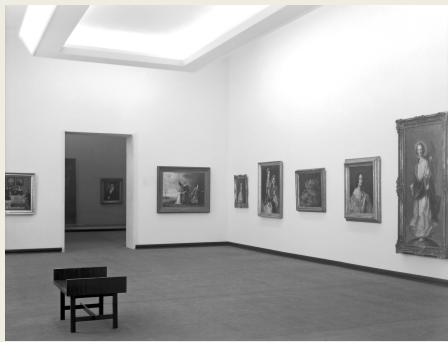
Обављене су припреме за пресељење Музеја у зграду бивше Хипотекарне банке (Управе фондова) на Тргу Републике ; Музеј је маја месеца 1952. свечано отворио за публику своју нову сталну поставку , на којој су први пут била приказана и поједина дела српског сликарства XVIII и XIX века .

Поставка са делима Ђуре Јакшића,
1948.

1953–1963.

У овом периоду Музеј сређује и попуњава своје збирке; адаптирају се просторије за смештај музејских предмета ; развија се издавачка и изложбена делатност ; повећава се број запослених ; данашња Збирка српског сликарства XVIII и XIX века, у склопу тадашњег Одељења новије југословенске уметности , обogaћена је са више десетина значајних остварења , од којих су нека потом била уврштена у сталну поставку (Аутопортрет Стеве Тодоровића , Аутопортрет Јована Поповића , Портрет Ђорђа Ивановића Масација, Ђуре Јакшића, Јован Стерија Поповић, Јована Поповића, Давид са харфом, Јована Клајића, Скидање са крста, Новака Радонића, Богородица, Геодора Илића Чешљара, Бароница Рукавина, Влаха Буковца, Крунисање Богородице, Атанасија Тенецког, Томирида са Кировом главом, Стевана Гавриловића итд.). Музеј покреће свој годишњи Зборник у коме објављује како научне и стручне чланке, тако и извештаје о раду својих одељења и служби .

Стална поставка
српског сликарства XVIII и XIX века
у Народном музеју са делима
Катарине Ивановић,
крајем 1960-их

Након три године отворена је реновирана зграда Народног музеја са новом сталном поставком која је обухватила и проширење поставке за дела српског сликарства XVIII и XIX века из збирке Народног музеја. На галерији српског сликарства XIX века изложена је рестаурисана слика Паје Јовановића *Крунисање цара Душана*, која је тада имала назив *Проглашење Душановог закона*.

Изложба Катарина Ивановић
Мина Караџић Вукомановић
у Народном музеју,
1958–59.

1965.

Током радова на реконструкцији Музеја приређена је велика изложба „Српско сликарство XIX века” у Модерној галерији у Загребу; од 100 изложених дела, највећи број је био из Збирке српског сликарства XVIII и XIX века Народног музеја (аутори М. Коларић, В. Ристић, Н. Кусовац).

1966.

1970.

Приређена је велика тематска изложба о српском реалистичком сликарству XIX века, на којој је било приказано преко двадесет репрезентативних остварења реалистичког сликарства из збирке Народног музеја (аутор Н. Кусовац).

1972.

За Збирку је набављено више значајних остварења српског сликарства, између осталог дела Николе Алексића (*Прота Константин Рајковић из Кикинда*), Паје Јовановића (*Мачевање*/реплика/, *Св. Стефан*/Дечански скица/, *Портрет Гедеона Дунђерског*/Мотив из Челарева), Јована Поповића (Портрет Милована Спасића), Стеве Тодоровића (*Портрет Владана Ђорђевића*).

Каталог изложбе *Портрет детета*,
1973.

1973.

Прва изложба дејних портрета у српском сликарству XIX века из збирке Народног музеја ; изложено 30 портрета (аутор В. Ристић).

и *Портрет Паулине, супруге Владана Ђорђевића* итд.

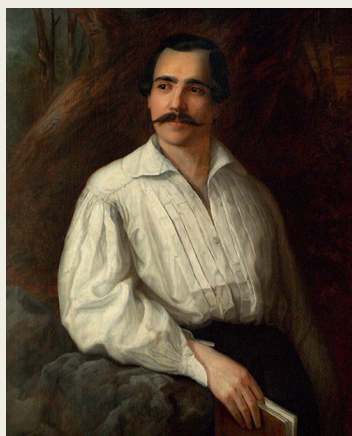

Катарина Ивановић ,
Аутопортрет,
1836.

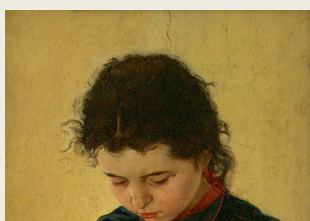
Народни музеј у сарадњи са Галеријом Матице српске и Музејем града Београда организовао је на Београдском сајму до тада највећу изложбу српског сликарства XIX века у Југославији; од укупно одабраних и изложених 674 дела, више од половине било је из Збирке српског сликарства XVIII и XIX века; приређена је изложба „Портрети знаменитих личности у српском сликарству 19. века”, једна у низу покретних изложби Народног музеја .

1982.

За Збирку је откупљено значајно дело Катарине Ивановић, *Портрет Данила Р. Данића*, које је исте године представљено на великој изложби Катарине Ивановић у Галерији САНУ и потом је уврштено у сталну поставку Народног музеја .

Катарина Ивановић ,
Данило Р. Данић,
1846.

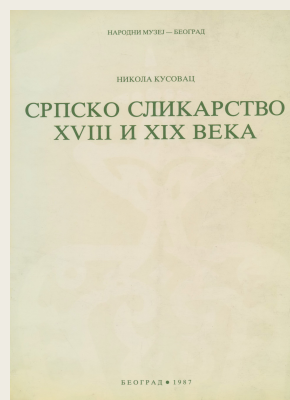

1974.

Поводом обележавања 30-годишњице ослобођења Београда, Друштво пријатеља Народног музеја приредило је велику изложбу „Поклони Народног музеју 1944–1974”; у пратећем каталогу изложбе пописана су 1104 музејска предмета , међу којима су и дела у данашњој Збирци српског сликарства XVIII и XIX века (тадашњој Збирци југословенског сликарства и скулптуре).

1981.

Као саставни део великог изложбеног пројекта „Бечки бидермајер” из 1980, у Народног музеју организована је изложба дела ликовних и примењених уметности „Бидермајер код Срба ”, на којој је било изложено 74 дела из Збирке српског сликарства XVIII и XIX века .

Каталог Збирке , 1987.

1987.

Публикован је први целовит каталог Збирке српског сликарства XVIII и XIX века са 1291 репродукованом каталожком јединицом (аутор Н. Кусовац).

1988.

Поклон-збирка Арса и Војке Милатовић примљена је 1988. године и изложена 10. маја исте године , поводом Дана Народног музеја ; од укупно 108 дела српског сликарства XVIII и XIX века садржаних у овој поклон-збирци, 9 репрезентативних дела са почетка XVIII века одмах се нашло на сталној поставци ; Са покретне изложбе „Портрети знаменитих личности у српском сликарству 19. века”, која је гостовала у музеју Рас у Новом Пазару , украдено је 23 дела, од којих до данас нису пронађена четири : Павле Симић , *Милица Стојадиновић Српкиња* Јован Поповић , *Бранко Радичевић* Ђорђе Крстић , *Јосиф Панчић* и Урош Предић , *Лаза Костић*

Урош Предић,
Вредне ручице,
1887.

1992.

Једно од најзначајнијих дела српског реалистичког сликарства краја 19. века, *Вредне ручице* Уроша Предића, завештањем поч. Милице Мице Мокрањац поклоњено је Народном музеју и изложено на сталној поставци, где се и данас налази.

1992–1995.

Збирка је попуњена са неколико значајних аквизиција, између осталих делима Анастаса Јовановића (*Сеоба Срба*), Арсенија Петровића (*Портрет гуслара Јеремије Караџића и његове супруге*), Павела Ђурковића (*Биста кнеза Милоша*), Милоша Тенковића (*Портрет Петра Ђурчића*) и Стевана Стеве Тодоровића (Портрети *Милана Ђ. Милићевића* и супруге *Гине*).

1997.

Примљен легат Лепосаве Беле Ст. Павловић, почасног председника Друштва српских уметника Лада; Од укупно 88 уметничких дела у Збирку српског сликарства XVIII и XIX века је доспело 6; Три значајна портрета породице Стајевић с краја XVIII века од Павела Ђурковића завештањем су примљена у Збирку.

Стева Тодоровић,
Милан Ђ Милићевић,
1866.

1999.

Током НАТО агресије већи део сталне поставке српског сликарства XVIII и XIX века је склоњен; започети рестаураторски радови на сликама великог формата – Ђорђе Крстић, *Свети Сава благосиља Српца* и Стева Тодоровић, *Пострижење Светог Саве*

Никола Милојевић,
Уметничка пакост
око 1905.

2001.

Поводом 150-годишњице рођења сликара Ђорђа Крстића (1851–1907) објављена је монографија и приређена ретроспективна изложба, где су приказана 94 Крстићева дела из Збирке српског сликарства XVIII и XIX века; поклоњено дело Николе Милојевића, *Уметничка пакост* (око 1905).

2002.

Народни музеј у Београду и Матица српска из Новог Сада објавили су исцрпну монографску студију о Стевану Стеви Тодоровићу (1832–1925); тим поводом је приређена велика ретроспективна изложба Тодоровићевих дела, на којој су била приказана 22 дела из Збирке српског сликарства XVIII и XIX века; За Збирку откупљено дело Ђорђа Крстића, *Портрет непознатог Турчина* (1897).

Ђорђе Крстић,
Портрет Турчина,
1895.

2003–2008.

Због лоших услова чувања и излагања, повучена је стална поставка Народног музеја и отпочеле су припреме за његову реконструкцију; започет је процес дигиталног снимања дела и сређивања базе података. Инвентар Збирке српског сликарства XVIII и XIX века коначно је 2004. године одвојен од дотадашњег обједињеног инвентара уметничких предмета – српског и југословенског сликарства 18–20. века. У овом периоду Збирка је обogaћена делима Паје Јовановића (*Портрет уметничког брата Милана*), Уроша Предића (*Портрет арх. Николе Несторовић и супруге Анђ*), Николе Алексића, Константина Јовановића и др.

2009–2014.

Започети су конзерваторски радови на припреми дела за будућу сталну поставку српског сликарства XVIII и XIX века; током 2009. приређене су две велике изложбе Народног музеја – „Сто година српског сликарства 1850–1950: ремек-дела из збирки Народног музеја ” (гостовања у Уметничком музеју у Букурешту и Галерији САНУ) и „Паја Јовановић /Paul Joanowitch – поводом 150-годишњице рођења ” (Галерија САНУ) у које су била уврштена значајна дела из Збирке српског сликарства XVIII и XIX века; изложбом и пратећим каталогом „Слика у огледалу – Катарина Ивановић (1811–1882)” у Атријуму Народног музеја 2011. године обележен је значајан јубилеј, 200-годишњица рођења прве признате српске сликарке и великог добротвора Народног музеја; 2014. године у атријуму Народног музеја приређена је изложба дела Влаха Буковца (1855–1922) из Збирке српског сликарства XVIII и XIX века. За Збирку су набављена дела Анастаса Боцарића (*Портрет Јоце Вујић*), Паје Јовановића (*Портрет Софије Циклај*), Гезе Кутнера (*Бранко Радичевић*) и др.

Стева Тодоровић ,
 Глава детета,
 уметников син Душан,
 1872.

Никола Алексић ,
 Свети Никола спасава бродоломнике
 1855 - 1857.

2015–2018.

Отпочеле су припреме за будућу сталну поставку српског сликарства XVIII и XIX века; упоредо са тим започет је рад на свеобухватном каталогу Збирке; Поводом 200-годишњице рођења Димитрија Аврамовића приређена је изложба његових дела која је гостовала у Конаку кнегиње Љубице при Музеју града Београда (изложене 72 слике из Збирке); за Збирку су набављена дела Николе Алексића (*Свети Никола спасава бродоломнике*) и Стеве Тодоровића (*Портрет Ерселије Педрел*). Глава детета – уметников син Душан).

28. јун 2018.

Након петнаест година свечано је отворена нова стална поставка Народног музеја; са 110 репрезентативних остварења, нова поставка српског сликарства XVIII и XIX века са једне стране надовезала се на претходну поставку, али је са друге јавности понудила један нов, визуелно другачији поглед на личности и појаве које су обележиле настанак и развој уметности код Срба од средине XVIII до краја XIX и почетка XX века.

Нова поставка
 српског сликарства XIX века,
 2018.

